

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TYÖVÄLINEIDEN TURVALLISESTA KÄYTÖSTÄ JA TARKASTAMISESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Ehdotetulla valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus siirtää henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla annetun valtioneuvoston päätöksen olennaiset vaatimukset työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annettuun valtioneuvoston asetukseen lisättävään 3 a-lukuun. Luvussa säädettäisiin niistä erityisistä turvallisuustoimenpiteistä, joita noudattamalla tavaran nostoon tarkoitettua nosturia ja trukkia voidaan poikkeuksellisesti käyttää henkilönostoihin. Lisäksi asetukseen tehtäisiin aluehallintouudistuksesta johtuvia ja eräitä muita säädösteknisiä muutoksia.

Nykytilan arviointia

Henkilönostoista säädetään työturvallisuuslain 42 §:ssä, jonka mukaan työntekijöiden nostaminen ja siirtäminen nostolaitteita käyttäen (henkilönosto) on järjestettävä siten, että nostettavien, nostoon osallistuvien tai muiden työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle ei aiheudu haittaa tai vaaraa. Valtioneuvoston asetuksessa työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008) säädetään nosturin ja trukin turvallisesta käytöstä yleisesti. Sen 25 §:n mukaan henkilöiden nostaminen on sallittu vain siihen tarkoitukseen valmistetulla nostolaitteella, jollei muualla toisin säädetä. Viittauksella tarkoitetaan valtioneuvoston päätöstä henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla (793/1999).

Valtioneuvoston asetuksella työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta ja valtioneuvoston päätöksellä henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla on pantu täytäntöön työntekijöiden käyttämille työvälineille asetettavista turvallisuuden ja terveyden vähimmäisvaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 89/655/ETY ja sitä täydentävä neuvoston direktiivi 95/63/ETY. Niiden mukaan työntekijöiden nostaminen on sallittu vain tähän tarkoitukseen tehdyillä työvälineillä. Muita laitteita voidaan direktiivin mukaan poikkeuksellisesti käyttää vain, jos tarkoituksenmukaiset toimenpiteet turvallisuuden takaamiseksi on tehty. Työntekijöitä nostettaessa on työvälineen ohjaamossa oltava jatkuva päivystys ja nostettavilla työntekijöillä luotettavat yhteydenpitovälineet. Työntekijöiden nostamiseen ja siirtämiseen käytettävien koneiden tulee olla tarkoituksenmukaisia siten, että pystytään välttämään henkilönostokorin ja henkilön putoaminen, henkilön puristuminen, loukkuun jääminen tai esineiden töyhtäisy sekä takaamaan loukkuun jääneen turvallisuus ja poispääsy henkilönostokorissa tapahtuneen onnettomuuden varalta. Jos mahdollisuutta henkilönostokorin putoamiseen ei voida välttää millään turvalaitteella, on asennettava riittävä turvaköysi, joka on tarkistettava päivittäin.

Henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla annetussa valtioneuvoston päätöksessä säädetyt turvallisuusvaatimukset ovat pääosin sellaisenaan ajanmukaiset. Eräiltä osin vaatimukset sisältyvät uuteen työturvallisuuslakiin ja sen nojalla annettuun asetukseen työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta. Asetuksen antamisen

perusteet ovat myös muuttuneet. Lisäksi työsuojelupiirien työsuojelutoimistojen tehtävät ovat siirtyneet aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden tehtäviksi.

Vaikutukset

Ehdotus selkeyttää säännösten soveltamista ja vähentää siten yritysten hallinnollista taakkaa. Ehdotus parantaa työsuojeluvalvonnan toimivuutta. Asetuksen 3-a lukuun siirrettäviin säännöksiin tehdyt muutokset ovat pääosin teknisiä. Ehdotuksella ei ole uusia taloudellisia tai henkilöstövaikutuksia eikä merkittäviä yritysvaikutuksia.

Valmistelu

Ehdotus on valmisteltu työturvallisuussäännöksiä valmistelevan neuvottelukunnan (TTN) asettamassa kolmikantaisessa jaostossa ja hyväksytty neuvottelukunnassa 3.9.2010. Ehdotuksesta on saatu oikeusministeriön laintarkastusyksikön lausunto.

Yksityiskohtaiset perustelut

Työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen voimassa oleviin pykäliin ehdotetaan tehtäväksi eräitä aluehallintouudistuksesta johtuvia ja eräitä muita säädösteknisiä muutoksia.

14 §. Erityiset pätevyysvaatimukset. Pykälän 1 ja 2 momentti eivät muuttuisi. Nykyinen 4 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi. Momenttia tarkennettaisiin siten, että kuljettajan pätevyyden arviointi kohdistuu nimenomaan työvälineen turvalliseen käyttöön. Nykyinen 3 momentti siirrettäisiin 4 momentiksi. Siihen tehtäisiin aluehallintouudistuksesta johtuvat muutokset. Työsuojelupiirien työsuojelutoimiston tehtävät ovat 1.1.2010 voimaan tulleella aluehallintolainsäädännöllä siirtyneet toimivaltaiselle aluehallintovirastolle. Jos tehtävä on säädetty muussa laissa työsuojelupiirin tai työsuojeluviranomaisen tehtäväksi valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta annetun lain (903/2009) 3 §:n mukaan tehtävää hoitaa ja siihen liittyvää toimivaltaa käyttää alueellisesti toimivaltainen aluehallintovirasto. Työsuojeluasiat kuuluvat aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen tehtäviin. Viranomaisen muuttumisen lisäksi momentin sanamuotoa muutettaisiin muutenkin vastaamaan paremmin käyttötarkoitusta. Työmaakohtaisen luvan sijasta puhuttaisiin työpaikkakohtaisesta luvasta, koska lupa voi koskea muutakin työpaikkaa kuin rakennustyömaata. Nykyisen pykälän 5 momentissa Uudenmaan työsuojelupiirin työsuojelutoimistolle säädetty tehtävä ulkomaisten tutkintojen hyväksymisestä on siirtynyt Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen tehtäväksi. Aluehallintoviraston toimivaltaa voidaan työsuojelutehtävissä laajentaa valtakunnalliseksi aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 6 §:n 2 momentin nojalla. Sen nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen eräiden aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen toimialueista (930/2009) 2 §:n mukaan Etelä-Suomen aluehallintovirasto hoitaa koko maan alueella ulkomaisen tutkinnon hyväksymisen työvälineiden turvallisesta ja tarkastuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 14 §:ssä tarkoitetuksi pätevyudeksi. Voimassa oleva pykälän 5 momentti voidaan siten tarpeettomana kumota. Voimassa olevan 6 momentin viittaussäännös työnantajan velvollisuudesta järjestää työterveyshuolto sekä siitä, että työterveyshuollon sisällöstä ja toteuttamisesta säädetään työterveyshuoltolaissa, on tarpeeton. Kun asia on muutenkin selvä, myös 6 momentti voidaan kumota.

20 §. Nostotyön suunnittelu ja nostolaitteen valinta. Nostolaitteita koskevista täydentävistä vaatimuksista säädetään 3 luvussa. Lisättäväksi ehdotetun 3 a- luvun tarkoittamia henkilönostoja koskevat soveltuvin osin myös tämän luvun säännökset. Nostotyön suunnittelua ja nostolaitteen valintaa koskevassa 20 §:n 3 momentissa säädetään nimenomaisesti, että tämä velvollisuus koskee nostojen lisäksi soveltuvin osin myös siirtoja ja kuljetuksia. Momenttia ehdotetaan täydennettäväksi viittauksella henkilöiden nostamiseen.

25 §. Henkilönosto. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan pykälän 1 momenttia siten muutettuna, että poikkeusmahdollisuutena viitataan 3a lukuun. Voimassa olevan 2 momentin vaatimukset koskevat 1 momentin tarkoittaman henkilönostimen suunnittelua ja valmistusta, josta säädetään erikseen eräiden teknisten laitteiden vaatimusten mukaisuudesta annetun lain (1016/2004) nojalla. Työnantajaa koskevilta osin vaatimukset otetaan huomioon 3 a luvussa. Momentti voidaan tästä kumota. Nykyinen 3 momentti siirtyy siten 2 momentiksi. Momentin sanamuotoa tarkennetaan koskemaan nivelpuominosturin sijasta nivelpuominostinta. Nykyinen 4 momentti siirtyy vastaavasti 3 momentiksi.

3a luku Nosturin ja haarukkatrukin käyttö henkilönostoihin

Tässä luvussa säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden toteutuessa muullakin, kuin nimenomaisesti siihen tarkoitukseen valmistetulla henkilönostolaitteella voidaan nostaa henkilöitä työssä. Säännökset vastaavat henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla annetun valtioneuvoston päätöksen vastaavia säännöksiä eräin tarkennuksin ja täydennyksin.

Ehdotetussa 3 a- luvussa ei säädettäisi enää erikseen nostotyön suunnittelusta eikä nostotyön valvonnasta. Suunnittelua ja valvontaa koskevat menettelyt määräytyvät yleisten säännösten perusteella tapauskohtaisesti. Voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 20–22 §:ä vastaavat säännökset aineellisesta vauriosta ilmoittamisesta, poikkeusluvasta ja ministeriön asetuksella annettavista tarkemmista säännöksistä kumoutuvat.

25a §. Poikkeus henkilönostolaitteen käytöstä. Henkilönosto on ensi sijassa sallittua vain tähän tarkoitukseen valmistetulla nostolaitteella. Ehdotuksessa tarkoitetun tavaroiden nostoon valmistetun nosturin ja trukin käyttäminen henkilönostoon olisi kuitenkin poikkeustapauksissa mahdollista, jos työn vaarojen selvittely ja arviointi osoittaa, ettei kyseisen henkilönostolaitteen tai muun työmenetelmän käyttö ole suunnitellussa työssä tarkoituksenmukaista tai turvallista. Esimerkiksi isoja satamanostureita käytetään tällä perusteella ahtaustyössä vakiintuneesti henkilöiden nostamiseen. Ehdotetulla asetuksella ei ole tarkoitus muuttaa tätä käytäntöä. Poikkeussäännöstä tulee kuitenkin tulkita suppeasti. Ehdotetun pykälän sanamuoto vastaa lähtökohdiltaan voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 4 §:ää. Luvun säännökset koskevat siten henkilön nostamiseen käytettävää torninosturia, kuormausnosturia ja ajoneuvonosturia sekä muuta tavaroiden nostoon suunniteltua ja valmistettua nosturia ja haarukkatrukkia. Voimassa olevassa valtioneuvoston päätöksessä haarukkatrukki määritellään oman voimakoneen avulla liikkuvaksi nosto- ja siirtolaitteeksi, jossa on nostohaarukka kuormien nostamista, laskemista ja siirtämistä varten. Tässä tarkoitettuna haarukkatrukkina ei ole käytännössä pidetty kurottajaa eikä pyöräkuormajaan. Käytäntöä voidaan pitää vakiintuneena. Nosturilla tarkoitetaan tässä

luvussa voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen mukaisesti torninosturin, kuormausturinin ja ajoneuvonosturin lisäksi muuta konekäyttöistä nostolaitetta, jota käytetään kuorman nostamiseen, laskemiseen ja siirtämiseen ja jossa kuorma liikkuu ainoastaan nostoköyden, -ketjujen tai vastaavan rakenteen ohjaamana. Nosturina pidetään myös sellaista nostolaitetta, jossa kuorman heiluntaa rajoitetaan nosturin mukana siirtyvillä laitteilla. Nosturin ja trukin käyttöön sovelletaan työturvallisuuslakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä, nuorista työntekijöistä annettuja säädöksiä ja muita asianomaisia säädöksiä. Kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä nostolaitoksista kaivoksissa (372/1969) säädetään osaltaan myös henkilönostoista. Yleisten säännösten lisäksi tässä tarkoitetun nosturin ja trukin käytössä sovellettaisiin turvallisuuden edellyttämiä lisävaatimuksia siten kuin 25 b–f §:ssä ehdotetaan.

25 b §. *Käytettävän nosturin ja trukin vaatimukset.* Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentti vastaa voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 5 §:n 1 momentin, 3 momentti 5 §:n 3 momentin ja 4 momentti 7 §:n vaatimuksia.

25 c §. *Henkilönostokoria koskevat vaatimukset.* Ehdotetun pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 5 §:n 1 momentin ja 2 momentti 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n asianomaisia vaatimuksia. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi korin kiinnitystä ja 3 momenttiin koriin ja sieltä nousemisen teknistä turvallisuutta koskevat nimenomaiset säännökset. Ehdotetut lisäykset vastaavat vaikiintunutta käytäntöä. Pykälän 4 momentti vastaa valtioneuvoston päätöksen 8 §:ää. Pykälän 5 momentin mukaan työnantajan olisi huolehdittava että nostokorissa on selvä merkintä nostokorin suurimmasta sallitusta kuormituksesta ja henkilömäärästä.

25 d §. *Nostotyötä koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin ehdotettua nostotyötä koskevista lisävaatimuksista. Pykälän 1 momentin yhteydenpitovaatimus sekä 2 ja 3 momentti perustuu lähtökohdiltaan voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 12 §: ään. Torninosturi olisi varustettava muussakin kuin rakennustyön turvallisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisessa työssä nosturikameralaitteistolla, jos kuljettajan ja nostokorissa työskentelevän henkilön välillä ei ole muuten jatkuvasti riittävää näköyhteyttä. Vastaavasti tulisi radiopuhelimen kanavat olla suljettu muulta radioliikenteeltä, jos nostojen ohjauksessa käytetään radiopuhelinta. Pykälän 4 momentin vaatimus on uusi. Trukin siirtämisestä nostokorin ollessa ylhäällä voi aiheutua erityistä vaaraa. Tähän on kiinnitetty huomiota työsuojelun valvonnassa. Myös yhteisön jäsenmaiden kokouksissa asia on ollut esillä. Lähtökohtana on, että trukkiin nousee, sieltä poistutaan ja sitä siirretään vain henkilönostokorin ollessa ala-asennossa. Trukin siirtäminen olisi kuitenkin vähäisessä määrin mahdollista korin ollessa ylhäällä. Vähäisellä määrällä tarkoitetaan tässä, että kysymys on suunniteltuun nostoon liittyvästä siirtämisestä eikä esimerkiksi itsenäisestä henkilön kuljettamisesta. Toisekseen nostosuunnitelmassa siirrot tulisi rajata vain turvallisuuden kannalta tarkoituksenmukaisiin ja välttämättömiin siirtoihin. Lisäksi tulee erityisesti varmistaa, ettei korissa oleva henkilö voi siirron aikana joutua tapaturman vaaraan. Koriin nouseminen tai sieltä poistuminen korin ollessa ylhäällä olisi poikkeuksellisesti kuitenkin sallittua jos se on työntekijän turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Yläasennossa siirtyminen voi osoittautua turvallisuuden kannalta muita mahdollisia menettelyjä olennaisemmin turvalliseksi jo nostotyön suunnittelun ja nostolaitteen valinnan yhteydessä. Käytännössä voi syntyä myös ennalta arvaamattomia tilanteita, jossa korin laskeminen ala-asentoon ja sieltä siirtyminen toiseen paikkaan, lisää vaaraa yläasennossa siirtymiseen verrattuna.

25 e §. *Kuljettajaa koskevat vaatimukset.* Ehdotetun pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 19 §:ä. Kuljettajan olisi päivittäin ennen nostotyön aloittamista varmistauduttava nostokorin kiinnityksestä sekä toiminta- ja käyttökokein nostolaitteen, nosturin tai trukin, sen jarrujen ja turvalaitteiden toimintakunnosta. Toisen momentin vaatimukset vastaavat voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 12 §:n 5) kohtaa. Kolmannessa momentissa säädettäisiin työnantajalle nimenomainen velvollisuus varmistaa kuljettajan osaaminen henkilöiden turvalliseen nostamiseen. Eräiden nostureiden ja trukin kuljettamisen pätevyysvaatimuksista säädetään 14 §:ssä. Työnantajan tulisi antaa 14 §:n 3 momentissa tarkoitettu kirjallinen lupa muullekin tässä luvussa tarkoitetun nostolaitteen kuljettajalle. Kykyjen ja taitojen riittävyttä arvioidaan työturvallisuuslain 10,11 ja 14 §:ien ja muiden yleisten säännösten perusteella. Vuoden kokemusta ei sinänsä enää vaadittaisi. Nuorista työntekijöistä säädetään nuorista työntekijöistä annetussa laissa (998/1993) ja sen nojalla annetuissa asetuksissa. Henkilönostot ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä alle 18-vuotiailta.

25 f §. *Nostolaitteen ja nostokorin toimintakunnon varmistaminen.* Pykälän 1 ja 2 momentti vastaa ajanmukaistettuna tarkoitukseltaan voimassa olevan valtioneuvoston päätöksen 13–16 §:n vaatimuksia. Toimintakunnon varmistamiseen sovelletaan lisäksi, mitä asetuksen 5 §:n 1–3 momentissa säädetään. Nostolaitteiden käyttöön-otto- ja määräaikaistarkastuksista sekä kunnonvalvontajärjestelmästä säädetään 5 luvussa.

Asetuksen voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

Samanaikaisesti tulee voimaan valtioneuvoston asetus henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla annetun valtioneuvoston päätöksen kumoamisesta.